

4. Gurzhii T., Gurzhii A., Seliukov V. Public Administration of Personal Data Protection in Modern Ukraine // *Politické vedy*. 2018. Vol. 21. № 2. P. 138-158.

5. Gurzhii T. Public Consultations in Ukraine: Topical Legal Issues // *Rocznik Administracji Publicznej*. 2017. № 3. С. 309-318.

6. Матвійчук А.В. Контрольні провадження у галузі будівництва : дис. канд. юр. наук : 12.00.07. / Матвійчук А.В. – Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х, 2010. – 215 с.

7. Миронець І.М. Адміністративно-правове регулювання будівельної діяльності в Україні : дис. канд. юр. наук : 12.00.07. / Миронець І.М. – Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К., 2012. – 235 с.

8. Кривошеїн П.П. Адміністративно-правове регулювання будівництва в Україні : дис. канд. юр. наук : 12.00.07. / Кривошеїн П.П. – Київ, 2017. – 163 с.

9. Стукаленко О.В. Адміністративно-правове забезпечення будівельної галузі: теоретично-правові засади : дис. докт. юр. наук : 12.00.07. / Стукаленко О.В. – Дніпро, 2016. – 512 с.

Лазаренко К.О.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

В умовах сьогодення актуальність проблеми обмеження прав і свобод людини та забезпечення безпеки громадян не викликає сумніву. Варто зазначити, що особистість, її права та свободи завжди повинні бути в центрі уваги як державної влади, так й інститутів громадянського суспільства. Ми поділяємо думку, висловлену професором, доктором юридичних наук, керівником робочої групи з підготовки проекту Конституції України Леонідом Петровичем Юзьковим, котрий зазначав, що людина в цивілізованому світі має широкі права і свободи не тому, що вони проголошені Конституцією; Конституція проголошує ці права і свободи тому, що людина наділена ними від природи. Події в світі кінця ХХ – початку ХХІ століття та нові глобальні загрози, як-от: міжнародний тероризм, природні стихійні лиха та масові заворушення мають неабиякий вплив на визначення пріоритетів. Отож забезпечення

громадської безпеки є першочерговим завданням, що стоїть перед державою. Звісно, його неможливо виконати без законних обмежень прав та свобод людини і громадянина, перш за все, її особистих прав.

Так з одного боку, більшість із визначених міжнародним правом умов правомірності застосування заходів, що обмежують права і свободи, є надто загальними. З іншого боку, на внутрішньому рівні законодавець не завжди своєчасно і чітко реагує на зміни в суспільстві. Більше того, як зауважують науковці, деякі використовувані ним формулювання й терміни часто складно тлумачити [1, с. 4].

У Загальній декларації з прав людини йдеться про те, що допустимі лише правомірні обмеження з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших, забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві. Подібні вимоги до встановлення обмежень містять й інші міжнародно-правові акти в галузі забезпечення й захисту прав людини. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права закріплює можливість обмеження певних прав людини лише законом в разі, якщо це обумовлено необхідністю охорони державної або суспільної безпеки, громадського порядку, здоров'я, моральності населення, прав і свобод інших осіб [2].

У частині першій шістдесят четвертої статті Основного Закону України міститься положення, котре стверджує про неможливість обмеження прав і свобод людини і громадянина, крім випадків, передбачених Конституцією. Створюється ілюзія, що такі обмеження не можуть встановлюватись навіть на законодавчому рівні, однак у статтях, які безпосередньо проголошують права і свободи, містяться застереження стосовно законодавчих обмежень. У частині другій статті шістдесят четвертої Конституції України мова йде, про можливість встановлення окремих обмежень прав і свобод із зазначенням строку їх дії в умовах воєнного або надзвичайного стану. Також дана частина містить перелік прав і свобод, котрі не підлягають обмеженню. Варто зазначити, що порівняно з Міжнародним пактом про громадянські та політичні права, наша Конституція передбачає ширший перелік таких прав, серед них і право на шлюб, і права на житло, рівність прав дітей та ін. Досі точаться дискусії з приводу необхідності коригування їхньої кількості. Одні вчені наполягають на необхідності виключення тих прав, які не передбачені у міжнародних нормах як такі, що не підлягають обмеженню. Ми ж більше схильні до думки, що наше суспільство такого скорочення не потребує, спираючись на наступні принципи, як-от: невичерпності прав і свобод та неприпустимості їх скасування, звуження

їхнього змісту. На нашу думку, такі обмеження доцільні виключно задля: гарантії особистої безпеки, забезпечення правопорядку та безпеки у суспільстві, охорони власності різних форм, розвитку особистості.

Пропонуємо звернути увагу на наступні принципові положення, сформульовані В.С. Туліновим. Науковець справедливо зазначає, що обмеження прав і свобод людини в жодному разі не можуть бути встановлені підзаконними актами, актами обмеженого доступу, а також актами, котрі неналежним чином донесені до суспільства. Отож формою обмеження прав і свобод людини може бути виключно закон. Крім того, метою такого обмеження є забезпечення громадської безпеки, на жаль, визначення даного поняття недостатньо висвітлене у законодавстві України, що, на нашу думку, є неабиякою проблемою, котра не дає сформулювати єдиному доктринальному підходу з даного питання. Ми вважаємо, що слухним є твердження Тулінова щодо необхідності співвідношення понять: «громадська безпека» та «національна безпека». Таким чином, набувають вагомості таке поняття, як безпека багатонаціонального народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні [3, с. 166].

Хотілося б звернути особливу увагу на те, що обмеження прав і свобод людей можливе за крайньої необхідності, коли таке обмеження є єдиним виваженим виходом із ситуації, що склалася. Останнім часом, предметом постійного занепокоєння правозахисної спільноти є факти порушень прав і свобод людини не стільки з боку інших осіб, скільки з боку держави. Особливо, коли йдеться про переслідування особи, що пов'язано з правомірністю обмежень її власної свободи при застосуванні запобіжних заходів, не говорячи вже про такі обмеження прав, як свобода мирних зібрань і демонстрацій та висловлювання поглядів [4]. На початок ХХІ століття світова спільнота опинилась перед вибором. З одного боку, боротись з тероризмом та іншими глобальними загрозами, дотримуючись Статуту ООН; з іншого боку, боротись за допомогою застосування збройної сили і подальшим обмеженням основних прав і свобод. Недоречним буде з нашого боку не зазначити про сучасні тенденції обмеження прав і свобод у країнах вірцевої демократії. Яскравим прикладом є події у США, пов'язані із обмеженням прав і свобод, що були зумовлені терактами. В ім'я захисту Вітчизни обмежувалась низка прав, шляхом розширення повноважень спецслужб, котрі отримували доступ і до банківських рахунків, і до електронних скриньок, однак найбільш жахливим із обмежень було затримання іноземців, котрих підозрювали у тероризмі, без пред'явлення обвинувачення. Іншим яскравим прикладом,

вважаємо, те, що Європейська конвенція про громадянство поряд із чітко визначеними принципами, котрих повинні дотримуватись держави-учасниці даної Конвенції, передбачає можливість самостійного встановлення вимог до претендентів на громадянство даними державами. А це в свою чергу породжує низку питань. Чи може це сприйматись неоднозначно? Якщо так, чи наявне обмеження прав, передбачених міжнародними нормами права, у даній ситуації? Відповідь на ці та інші питання можуть бути дані в подальшій дискусії науковців у правовій сфері.

Таким чином, права і свободи людини і громадянина є невід'ємною частиною життєдіяльності демократичного суспільства. На жаль, в умовах сьогодення права і свободи особистості не рідко обмежуються або навіть грубо порушуються як з боку інших осіб, так і з боку держави. Саме поняття «демократичне суспільство» диктує нам певні вимоги щодо правомірності таких обмежень, зокрема за умов воєнного чи надзвичайного стану. Провідна роль у формуванні засадничих положень у цій сфері належить нормам міжнародного права, однак сучасні тенденції показують, що існують ситуації, за яких визначальний примат міжнародного права не завжди враховується, або враховується частково.

Список використаних джерел:

1. Грецова Е.Е. Правомерные ограничения прав и свобод человека в международном праве: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Международное право; европейское право» / Е.Е. Грецова. – М., 2009. – 26 с.
2. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 24 березня 2017 року). – Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2017. – 212 с.
4. Примаченко А. Права человека: новые тенденции / А. Примаченко // Зеркало недели. Украина. – 2011. – № 8. – 4 марта. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zerkalo-nedeli.com>
5. Самотуга А.В. Обмеження конституційних прав і свобод людини й громадянина як предмет порівняльно-правового дослідження [Електронний ресурс] / А.В. Самотуга // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/02_2011/11savppd.pdf.